INNOVATSION YONDASHUVLAR ASOSIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING NUTQ MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH

Tuxtayeva Mehriyo Shavkatovna
Nizomi nomidagi toshkent davlat pegagogika universitetining "Òzbek tili va uni òqitish metodikasi" kafedrasi òqituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqola innovatsion yondashuvlar orqali kelajakdagi o'qituvchilarning nutq madaniyatini oshirishga qaratilgan metodikalar va strategiyalarni o'rganadi. Nutq madaniyati, o'qituvchining ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyati va o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatish uchun zaruriy omil hisoblanadi.*

Kalit so'zlar: *nutq madaniyati, nutq, til, xususiyat, yondashuv, ta'lim.*

Zamonaviy ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlar o'qituvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Nutq madaniyati o'qituvchilarning professional faoliyatida, o'quvchilar bilan muloqotda va ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda asosiy rol o'ynaydi.

Ruxshunos olimlarning taqidlashicha, nutq madaniyatida nutq faoliyati muxim xisoblanadi. Nutq faoliyatining tuzilishi xar qanday xatti- xarakatlar bilan mos kelishi kerak, nutq madaniyati ichki reja va yonalishlarni nazorat qilib, ularni amalga oshiradi. Nutq faol, konstruktiv bolishi mumkin. Nutq inson faoliyatidagi muxim o'rin tutadi. Uning turli shakillari mavjud. Nutq axolida xususiyat va qadriyatlarga ega. Masalan, sozlashuv nutqi, badiiy nutq va boshqalar. Nutqni psixologiya, fiziologiyada va psixolingvistika kabi fanlar xam o'rganadi.

S. I. Ojegovning " Словарь русского языка" lug'atida: 1. Nutq – bu gapirish qobiliyati. Nutqni o'zlashtirish. Nutq qiyinchiliklari. Aniq ifodalangan nutq. San'at bilan chiroyli gapirish,nutq qilish. 2. Til mahoratining turli ko'rinishi. She'riy nutq,og'zaki nutq va yozma nutq. Gapirish nutqi. 3. Til jarangdorligi, musiqa nutqi, ko'p tilli nutq. 4. Gaplashish, suhbatlashish. Aqlli nutqni eshitish. 5. Ko'pchilik oldida so'zga chiqish. Notiq nutqi. Tabrik nutqi" kabi turlari mavjudligi aytiladi[40]

Nutq madaniyatining ta'sirchanligi jamiyat a'zolarining ma'naviy yuksalishiga xizmat qiladi. insonni ma'rifatga chorlaydi. Jamiyatni ma'rifat bilan boshqaradi. Ijtimoiy ongni o'zgartiradi. Xar bir fuqaroning ma'naviy, siyosiy, ijtimoiy ongini shakllantiradi. Ularda mustaqil fikrlash, jamiyat hayotida faol ishtirok etish, uni rivojlantirishga xizmat qilish munosabatlarini shakllantiradi.

Nutq madaniyati inson va jamiyat faoliyatining barcha sohalari taraqqiyotida, ijtimoiy birdamlikni ta'minlashda, xalq turmush darajasining izchil va barqaror o'sishida, davlatlar va jamiyat rivojlanishi ijtimoiy- iqtisodiy va ma'naviy jihatlarni tezlashtirishda,

---

[40] Ojegov S.I. Slovar russkogo yazika,- M.: Bolshaya Rossiyskaya ensiklopediya, 2003- 879 b.

o’zaro manfaatni teng huquqli hamkorlik asosida amalga oshirishda ma’naviy qurol vazifasini bajarmoqda.

Nutq madaniyati milliy qadriyatlarga sodiqlik, ularni asrab- avaylash bilan birga yangi zamon talablariga mos ravishda takomillashib bormoqda.

Nutq madaniyati orqali insonlarning insonlarga nisbatan mehr- oqibatliligi, sahovatligi, muruvvatligi, boshiga og’ir kun tushganda hamdardligi namoyon etadi. Insonning ezgu fikri, ezgu amalini yuzaga chiqaradi. Millatidan, dinidan, ijtimoiy axvolidan qati nazar ona zaminda yashayotgan barhc ainsonlarga nisbatan mehr- muruvvatli bo’ladi.

T. Qudratovning nutq madaniyati borasidagi ilmiy asarlarida ta’kidlashicha, nutq madaniyati kishilarning xulq-atvorida, ijtimoiy vazifasini bajarishida, axloqiy tarbiyalanganligini ko’rstadi. Nutq madaniyati insonlarning jamiyatda,oilada, mehnatda,bir- birlariga bo’lgan munosabatlarida,xatti- harakatida o’z ifodasini topadi[41]

Nutq madaniyati kishining axloqiy me’yorlarini chuqur anglashida (bilishi) va ularga so’zsiz amal qilishida, insonning shaxsiy qarashlarida e’tiqodlarida va xulq- atvorida ifodalanadi

1. Innovatsion yondashuvlarning ahamiyati

Ta'lim sifatini oshirish: Innovatsion yondashuvlar o'qituvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirish orqali ta'lim sifatini oshirishga yordam beradi. Yangi metodlar va texnologiyalar o'qituvchilarning muloqot qobiliyatlarini yaxshilaydi.

O'quvchilarning ishtirokini rag'batlantirish: Innovatsion usullar o'quvchilarni jalb qilish va ularning faol ishtirokini ta'minlashga yordam beradi, bu esa o'qituvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirishda muhimdir.

2. Innovatsion yondashuvlar

Interaktiv ta'lim: O'qituvchilar interaktiv metodlardan foydalanib, o'quvchilarning fikrlarini erkin ifodalashlariga imkon yaratishi mumkin. Bu, o'z navbatida, nutq madaniyatini rivojlantirishga yordam beradi.

Texnologiyalarni integratsiya qilish: Multimedia vositalari, onlayn platformalar va mobil ilovalar o'qituvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirishda yangi imkoniyatlar yaratadi. O'qituvchilar bu vositalarni samarali qo'llash orqali o'z nutqini yaxshilashlari mumkin.

3. Metodik tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar va treninglar: O'qituvchilar uchun maxsus treninglar va amaliy mashg'ulotlar o'tkazish, nutq madaniyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu mashg'ulotlar orqali o'qituvchilar talaffuz, intonatsiya va muloqot uslublarini yaxshilashlari mumkin.

[41] Qudratov T. Nutq madaniyati asoslari. Boshlang’ich ta’lim pedagogikasi va metodikasi fak. Stud. Uchun qo’ll.-T.: O’qituvchi, 1991- 176 b

O'z-o'zini tahlil qilish: O'qituvchilar o'z nutqini yozib olib, tahlil qilish orqali zaif tomonlarini aniqlashlari va ularni yaxshilash uchun ishlashlari mumkin.

4. Psixologik jihatlar

Ishonchni oshirish: O'qituvchilarning o'z nutqiga ishonchi va o'z-o'zini baholash darajasi ularning muloqot qobiliyatiga bevosita ta'sir qiladi. Ishonchni oshirish uchun psixologik treninglar o'tkazish muhimdir.

Innovatsion yondashuvlar asosida bo'ladigan o'qituvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirish ta'lim jarayonining muvaffaqiyatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. O'qituvchilar o'z nutq madaniyatini rivojlantirish orqali o'quvchilarga sifatli ta'lim berish va ijobiy ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa, o'z navbatida, ta'lim sohasida umumiy sifatni oshirishga olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIIYOTLAR:

1. Qudratov T. Nutq madaniyati asoslari. Boshlang’ich ta’lim pedagogikasi va metodikasi fak. Stud. Uchun qo’ll.-T.: O’qituvchi, 1991- 176 b
2. Ojegov S.I. Slovar russkogo yazika,- M.: Bolshaya Rossiyskaya ensiklopediya, 2003- 879 b
3. Xoshimov K,Ochilov S. O’zbek pedagogikasi antologiyasi.-T.: O’qituvchi, 1995- 464 b
4. Абдулазизова, С. М., & Мадрахимова, З. Ф. (2024). ВАЖНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ. YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 1(3), 94-96.
5. Мадрахимова, З. Ф. (2023). СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В ВУЗЕ. MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS, 1(1), 94-97.
6. Мадрахимова, З. Ф. (2024). Литературные Загадки В Детской Поэзии: Описание, История Создания. Journal of Innovation in Education and Social Research, 2(1), 166-171.
7. Кенжабаев, Ш. А. (1998). История обучения иностранному языку в общеобразовательной школе южных областей Узбекистана (Сурхандарьинская и Кашкардарьинская области) и пути его совершенствования на современном этапе.
8. Abdulxalimovich, K. S. (2024). VETERINARIYA YO ‘NALISHIDAGI TALABALARNING KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHDA INGLIZ TILINI O ‘QITISH TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 39(2), 77-81.
9. Abdulxalimovich, K. S. (2024). VETERINARIYA YO ‘NALISHIDAGI TALABALARNING KASBIY KOMPITENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHDA INGLIZ TILINI O ‘QITISHNING TEXNOLOGIYALARINI

TAKOMILLASHTIRISHNING ILMIY-NAZARIY PEDAGOGIK ASOSLARI. Journal of new century innovations, 46(3), 119-126.

10. Abdulkhalimovich, K. S. (2024). SCIENTIFIC-THEORETICAL PEDAGOGICAL FOUNDATIONS OF IMPROVING THE TECHNOLOGIES OF TEACHING ENGLISH IN THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF STUDENTS IN THE VETERINARY DIRECTION. Western European Journal of Modern Experiments and Scientific Methods, 2(2), 22-28.

11. Кенжабоев, Ш. А. (2023). ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ В ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ СТУДЕНТОВ-ВЕТЕРИНАРОВ. Лучшие интеллектуальные исследования, 9(3), 103-113.

12. Кенжабоев, Ш. А. (2023). ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В РАЗВИТИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ СТУДЕНТОВ-ВЕТЕРИНАРОВ. European Journal of Interdisciplinary Research and Development, 17, 177-183.

13. Nishonov, M., & Kenjaboev, S. (2023). THE SIGNIFICANCE OF THE USE OF CHEMICAL EXPERIMENTS IN THE STUDY OF THE TOPIC" PATTERNS OF CHEMICAL REACTIONS". Science and innovation, 2(B5), 53-56.

14. Kenjaboev, S. (2023). FEATURES OF TEACHING ENGLISH IN THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF VETERINARY STUDENTS. Science and innovation, 2(B7), 166-170.

15. Kenjaboev, S. (2023). THE PROBLEM AND SOLUTION OF USING ENGLISH LANGUAGE TEACHING TECHNOLOGIES IN THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF VETERINARY STUDENTS. Science and innovation, 2(B7), 159-165.

16. Аблаева, Н. К., & Зулунова, К. К. (2024). ТЕМА" МАЛЕНЬКОГО ЧЕЛОВЕКА" В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ПУШКИНА (" ПОВЕСТИ БЕЛКИНА"). НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ “MA'MUN SCIENCE”, 2(1).

17. Аблаева, Н. К. (2023). МНОГООБРАЗИЕ ТЕМ В ПОЭЗИИ БАБУРА. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 2(16), 566-569.

18. Аблаева, Н. К., & Атаназарова, Х. М. (2024). ПЕЙЗАЖНАЯ ЛИРИКА ФЕТА. JOURNAL OF INTERNATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH, 1(4), 188-193.

19. Аблаева, Н. К., & Хасанова, Ш. К. (2024). АФОРИЗМЫ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ГРИБОЕДОВА (" ГОРЕ ОТ УМА"). YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 1(4), 264-268.

20. Аблаева, Н. К. (2024). «НАРОДНАЯ ДРАМА» АН ОСТРОВСКОГО «ГРОЗА» В КОНТЕКСТЕ ФОЛЬКЛОРНЫХ И ОБРЯДОВЫХ ТРАДИЦИЙ. YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 1(3), 24-29.